

Facultade de Ciencias da Educación e do Deporte

Grao en Educación Infantil

Materias

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
P02G110V01910	Didáctica da relixión católica	1c	6
P02G110V01911	Didáctica das matemáticas para a educación infantil	1c	6
P02G110V01912	Xogo na educación infantil	1c	6
P02G110V01928	A linguaxe corporal	1c	6
P02G110V01929	Actividade física e diversidade na educación infantil	1c	6
P02G110V01981	Prácticas externas: Practicum	An	48
P02G110V01991	Traballo de Fin de Grao	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Didáctica da relixión católica				
Materia	Didáctica da relixión católica			
Código	P02G110V01910			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Niño Sánchez-Guisande, Jesús			
Profesorado	Niño Sánchez-Guisande, Jesús			
Correo-e	jesus241149@hotmail.com			
Web				
Descrición xeral	(*)Esta asignatura ensina a evolución relixiosa en a psicología do niño			

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A6	Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión
A10	Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias
A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Comunicación oral e escrita
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B10	Traballo nun contexto internacional
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer os desenvolvementos da *psicología evolutiva da infancia nos períodos 0-3 e 3-6.	A1	B1
Recoñecer a identidade da etapa e as súas características cognitivas, *psicomotoras,	A2	B3
*comunicativas, sociais, *afectivas, así como os valores propios desta etapa	A4	B7
	A6	B17
	A12	

Adquirir coñecementos sobre a evolución do pensamento, os costumes, a crenzas e os movementos sociais e políticos ao longo da historia	A1 A2 A3 A4 A5 A6	B1 B2 B3 B10 B11 B12 B14
Crear e manter lazos de comunicación coas familias para *incidir *eficazmente no proceso educativo	A4 A6 A10	B1 B2 B7
Elaborar propostas *didácticas que *fomenten a percepción e expresión musicais, as habilidades *motrices, o debuxo e a creatividade	A1 A2 A4 A6	B1 B3 B7 B13 B14 B16
Analizar as linguaxes *audiovisuales e as súas *implicacións educativas. *Promover a sensibilidade relativa á expresión plástica e á creación artística	A1 A2 A4 A6	B1 B3 B7 B9 B13 B14
Situar o ensino relixioso no conxunto da actividade educativa da escola	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B3 B7 B8 B14
Aplicar e utilizar os métodos e instrumentos adecuados ao ensino dos contidos teolóxicos da Educación Infantil	A1 A2 A3 A4 A6	B1 B3 B7 B8 B9 B12

Contidos

Tema		
Bloque 1. Estudo da *psicología infantil no *referente ao campo relixioso.	- *Pedagogía relixiosa en xeral	
Bloque 2. Principais cuestións da *pedagogía da Relixión, tendo *encuenta a práctica docente e a *secuenciación dos contidos do área.	- O ensino da Relixión no nivel *escolar	
Bloque 3. Tems específicos da *didáctica da Relixión da *didáctica infantil e a súa aplicación aos distintos núcleos de contido, en particular a *laenseñanza da Biblia, dos *sacramentos, os valores e moral católica.	Distinción e *complementariedad entre ensino relixioso e *catequesis	
Bloque 4. Liñas de investigación actuais en *didáctica da Relixión *yposibles vías de investigación para o futuro.	- Esquemas *didácticos para o desenvolvemento do ensino relixioso neste período	

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	22.5	22.5	45
Resolución de problemas e/ou exercicios	12	12	24
Traballos de aula	6	6	12
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	3	42	45
Resolución de problemas e/ou exercicios	12	12	24
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.			

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición de contidos da materia con apoio de material escrito
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución de casos prácticos relacionados coa materia

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Resolucións de dúbidas relacionadas coa materia en *tutoría
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolucións de dúbidas relacionadas coa materia en *tutoría
Traballos de aula	Resolucións de dúbidas relacionadas coa materia en *tutoría
Probas	Descrición
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Resolucións de dúbidas relacionadas coa materia en *tutoría
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolucións de dúbidas relacionadas coa materia en *tutoría

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	Comentarios de texto	10
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	Unha proba teórico-práctica sobre os contidos	80
Resolución de problemas e/ou exercicios	Cuestións candentes *socioreligiosas	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

- DOCUMENTOS OFICIAIS DO MAXISTERIO DA IGREXA CATÓLICA que serán proporcionados en clase

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Didáctica das matemáticas para a educación infantil**

Materia	Didáctica das matemáticas para a educación infantil			
Código	P02G110V01911			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Matemáticas			
Coordinador/a	Guevara Junquera, Santiago			
Profesorado	Guevara Junquera, Santiago			
Correo-e	guevara@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia contribúe á capacitación para educar a nenos e nenas da etapa infantil na área curricular de matemáticas. Está orientada ao estudo do desenvolvemento das capacidades de nenos e nenas nos aspectos lóxico-matemáticos, dos bloques de contido do currículo, da metodoloxía, e os recursos e materiais para o ensino das matemáticas na Educación Infantil.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A6	Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión
A7	Coñecer as implicacións educativas das tecnoloxías da información e a comunicación e, en particular, da televisión na primeira infancia
A8	Coñecer fundamentos de dietética e hixiene infantís. Coñecer fundamentos de atención prematura e as bases e desenvolvementos que permiten comprender os procesos psicolóxicos, de aprendizaxe e de construción da personalidade na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
A10	Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovelas nos estudantes
A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Comunicación oral e escrita
B5	Coñecemento de informática
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B10	Traballo nun contexto internacional
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico

B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma
B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B18	Lideranza
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B20	Iniciativa e espírito emprendedor
B21	Motivación pola calidade
B22	Sensibilidade por temas ambientais

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Coñecer as teorías sobre a adquisición e o desenvolvemento das aprendizaxes en matemáticas.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A4	B6
	A6	B7
	A10	B8
	A12	B10
		B12
		B13
		B15
		B16
		B19
		B20
		B21
2. Coñecer estratexias didácticas para desenvolver: representacións numéricas, nocións espaciais e xeométricas, nocións sobre magnitudes e para o desenvolvemento do pensamento matemático.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A6	B6
	A10	B7
		B8
		B10
		B12
		B13
		B15
		B16
		B17
		B19
		B20
		B21
3. Coñecer materiais e recursos para o ensino das matemáticas.	A2	B1
	A3	B2
	A7	B5
	A9	B6
	A11	B7
		B8
		B9
		B11
		B12
		B13
		B16
		B17
		B20
		B21
4. Adquirir capacidade crítica para analizar as directrices oficiais, en especial os currícula de matemáticas, e para adaptarse a novas situacións.	A1	B1
	A3	B2
	A9	B6
	A10	B8
	A12	B10
		B12
		B13
		B14
		B15
		B16
		B20
		B21

5. Ser capaz de entender e interpretar situacións de ensinanza/aprendizaxe.	A2	B1
	A3	B2
	A7	B7
	A9	B8
	A11	B10
	A12	B12
		B13
		B15
		B16
		B20
		B21
6. Ser capaz de deseñar e desenvolver situacións de aprendizaxe nas que interveñan aspectos das matemáticas.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B5
	A4	B6
	A7	B7
	A9	B8
	A11	B13
	A12	B15
		B16
		B17
		B21
7. Ser capaz de crear, seleccionar e avaliar materiais curriculares destinados a promover a aprendizaxe mediante actividades que teñan sentido para o alumnado destas idades.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B5
	A4	B6
	A7	B7
	A9	B8
	A11	B13
		B15
		B16
		B17
		B20
		B21
		B22
8. Saber utilizar o xogo como principal recurso didáctico, así como deseñar actividades de aprendizaxe baseadas en principios lúdicos.	A1	B2
	A2	B5
	A3	B6
	A4	B7
	A5	B8
	A7	B9
	A9	B11
	A10	B12
	A11	B13
	A12	B15
		B16
		B17
		B18
		B20
		B21
		B22
9. Ser capaz de promover e avaliar o desenvolvemento do pensamento matemático.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B6
	A4	B7
	A5	B8
	A6	B9
	A7	B10
	A8	B11
	A9	B13
	A10	B15
	A11	B16
		B20
		B21

10. Ser capaz de asumir a necesidade de desenvolvemento profesional continuo, mediante a autoavaliación da propia práctica e a investigación.

A3
A9
A10
A11
A12

B1
B2
B6
B7
B8
B9
B10
B11
B12
B13
B15
B16
B18
B20
B21

Contidos

Tema

Bloque 1: Desenvolvemento do pensamento matemático	1.1. A importancia da Educación Infantil. 1.2. Teorías de aprendizaxe. 1.3. Sentido da educación matemática na Educación Infantil.
1. As matemáticas e a Educación Infantil.	
2. O desenvolvemento dos conceptos numéricos.	2.1. A aprendizaxe dos conceptos aritméticos. 2.2. Desenvolvemento dos conceptos numéricos. 2.3. O desenvolvemento da capacidade de sumar e restar. 2.4. A representación e o significado dos números. 2.5. Comentario final sobre a Aritmética.
3. O pensamento espacial.	3.1. Introducción. Importancia do pensamento espacial. 3.2. O concepto de espazo. 3.3. A teoría de van Hiele. 3.4. Desenvolvemento dalgúns conceptos espaciais. 3.5. Conclusións sobre a representación do espazo.
4. As magnitudes e a medida.	4.1. As magnitudes e a medida. 4.2. Adquisición dos conceptos de magnitude e medida. Estadios principais. 4.3. Lonxitude. 4.3. Masa e peso. 4.4. Volume e capacidade. 4.5. Tempo e diñeiro. 4.6. Conclusións sobre magnitude e medida.
Bloque 2: Didáctica da matemática na Educación Infantil.	5.1. Ensinanza e aprendizaxe. 5.2. A aprendizaxe de conceptos matemáticos. 5.3. A aprendizaxe en matemáticas segundo Dienes. 5.4. A teoría de situacións de Brousseau. 5.5. O ensino da Matemática na Educación Infantil.
5. O proceso de ensinanza e aprendizaxe.	
6. Obxectivos e contidos matemáticos no currículo da educación infantil.	6.1. Obxectivos da educación en matemáticas 6.2. Contidos de matemáticas na educación infantil. 6.2. Directrices oficiais.
7. Recursos e materiais.	7.1. O xogo e a educación en matemáticas. 7.2. O obradoiro de matemáticas. 7.3. Os recursos e os materiais na educación infantil. 7.4. Os materiais para as matemáticas. 7.5. Fontes e bibliografía.
8. A actividade matemática na Educación Infantil.	8.1. Os problemas. A comunicación. O razoamento. As Conexións. 8.2. Propiedades e relacións de obxectos e coleccións. 8.3. O número. 8.4. Formas, orientación e representación no espazo. 8.5. A medida.
9. Organización dos contidos.	9.1. Organización e desenvolvemento dos contidos. 9.2.- A globalización e as conexións con outros bloques. 9.3.- Secuenciación dos contidos.
10. A avaliación en matemáticas.	10.1. Funcións, fases e instrumentos para a avaliación.
11. As matemáticas e a educación especial.	.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	4	0	4

Sesión maxistral	38	70	108
Titoría en grupo	2	0	2
Traballos tutelados	0	20	20
Presentacións/exposicións	8	0	8
Obradoiros	6	0	6
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Introducción e presentación da materia. Reperto da documentación base. Referencias bibliográficas recomendadas. Información sobre os traballos en grupo e os temas. Formación dos grupos e escolla do traballo. Pautas e métodos para a exposición dos traballos. Calendario das exposicións.
Sesión maxistral	Presentación e explicación dos contidos do temario. Síntese e reflexión sobre os contidos. Presentación de materiais para o ensino da matemática. O estudante incorporará ao seu caderno de traballo o desenvolvemento do temario e os documentos que entregue o profesor.
Titoría en grupo	Os grupos de traballo informarán ao profesor sobre o tema escollido. O profesor dará as indicacións pertinentes e aconsellará sobre a mellor forma de presentalo e expoñelo.
Traballos tutelados	Os estudantes formarán grupos para traballar e expoñer un tema monográfico de Didáctica da Matemática na Educación Infantil. Os temas serán propostos polo profesor e escollidos polos grupos. Poden ser propostos outros temas sempre que sexan sometidos á consideración do profesor. Cada grupo informará ao profesor do tema escollido, os integrantes do grupo e a bibliografía inicial. Os traballos se irán asignando por rigorosa orde de solicitude.
Presentacións/exposicións	O calendario para as exposicións será establecido polo profesor segundo criterios académicos que dará a coñecer aos estudantes. Deberán entregar ao profesor unha copia escrita así como un resumo do mesmo en soporte informático. Os traballos serán expostos de forma oral por todos os membros do grupo sendo obrigatoria a asistencia a todas as exposicións. Na aula se propiciará a reflexión e discusión sobre os temas expostos. Os resumos de todos os traballos expostos quedará a disposición dos estudantes para que podan incorporalos ao seu caderno de traballo.
Obradoiros	Exposición, coñecemento e traballo directo con diferentes xogos de regras e materiais manipulativos para a matemática na Educación Infantil. Consulta e estudo da súa utilidade. Apuntamentos e recollida de información que será incorporada ao caderno de traballo. A asistencia é obrigatoria. O seu control sera mediante sinatura.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Cada grupo informará ao profesor do estado de desenvolvemento do tema de traballo, e poderán consultar e recibir información complementaria para a súa mellor presentación e exposición. Nas horas de titoría individualizada que se determinen, os estudantes poderán consultar co profesor as dúbidas, tanto teóricas como prácticas, que se lle presenten sobre a materia.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	Para a avaliación dos traballos se terán en conta os seguintes criterios: - O tipo de traballo e o seu grao de dificultade: interese do tema, bibliografía consultada e idioma, etc. - A corrección do documento e o seu resumo: boa estruturación, corrección na presentación e a escritura, bibliografía, construción de materiais, experimentación, resumo ben elaborado, etc.	15

Presentacións/exposicións	Para a avaliación da exposición dos traballos se terán en conta os seguintes criterios: - A exposición oral e a presentación: cohesión do grupo, claridade na exposición, utilización de medios informáticos, emprego de materiais, conclusións, etc. - A asistencia a todas as exposicións. O seu control será mediante sinatura. - A intervención na aula sobre o tema exposto ou nos debates posteriores.	15
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	1º Bloque: tres apartados dos temas impartidos. Un de cada tema. 2º Bloque: cinco cuestións sobre os temas impartidos. Cada unha terá diferente peso segundo o seu grao de amplitude e dificultade. Os estudantes saberán no momento da proba a cualificación máxima de cada unha delas. Criterios de avaliación: - Adquisición do coñecemento das cuestións propostas. - Claridade na exposición, e corrección na redacción e a escritura. - Utilización correcta de conceptos matemáticos. - Capacidade para aplicar o coñecemento teórico.	70

Outros comentarios sobre a Avaliación

A cualificación final da materia será a suma das obtidas no traballo (cualificación de 0 a 3) e na proba individual escrita (cualificación de 0 a 7).

O exame constará de dúas partes, unha por cada un dos bloques de contido teórico da materia.

Avaliación voluntaria durante o curso: unha proba escrita de cada un dos bloques do temario. As dúas partes deben ser aprobadas de forma independente para liberar materia do exame final.

Os estudantes que non se integren nos grupos de traballo das clases prácticas ou non cumpran os requisitos establecidos como criterios de avaliación terán como única opción o exame (cualificación de 0 a 7), sendo a cualificación obtida a súa cualificación final da materia.

Co mesmo criterio, os que non se presenten ao exame terán como cualificación final a obtida no traballo.

SEGUNDA CONVOCATORIA E SEGUINTE

Os estudantes que non superen a materia deberán pasar un novo exame (de 0 a 7). A cualificación que obtiveran no traballo (de 0 a 3) no curso correspondente será engadida á nova cualificación.

Bibliografía. Fontes de información

DICKSON, L.; BROWN, M. ; GIBSON, O., **El aprendizaje de las matemáticas**, 1991,
CHAMORRO, M^a. DEL C. (Cordinadora), **Didáctica de las Matemáticas para Educación Infantil**, 2005,
CASCALLANA, M.T., **Iniciación a las matemáticas. Materiales y recursos**, 2002,
N.C.T.M., **Principios y estándares para la Educación Matemática**, 2003,
BERDONNEAU, C., **Matemáticas Activas (2-6 años)**, 2007,

- ALSINA, C.; BURGUES, C.; FORTUNY, J.M. (1987) : *Invitación a la didáctica de la geometría*. Síntesis. Madrid.

- MARTIN, F. (2003) : *Apprentissages mathématiques: jeux en maternelle*. CRDP Aquitaine. Bordeaux.

- RICO, L.; CASTRO, ENC. ; CASTRO, ENR. (1987): *Números y operaciones*. Síntesis. Madrid.

OS DOCUMENTOS OFICIAIS do Ministerio de Educación e da Consellería de Educación resultan de imprescindible lectura así como as obras onde se desenvolven as directrices oficiais para a Educación Infantil.

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Matemáticas para mestres: Educación infantil/P02G110V01602

Outros comentarios

Non é necesario, para cursar esta materia, ter superado a de Matemáticas para Mestres.

A Didáctica das matemáticas resulta imprescindible para poder completar a formación que todo profesional competente en Educación Infantil necesita.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Juego en la educación infantil				
Materia	Juego en la educación infantil			
Código	P02G110V01912			
Titulación	Grado en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castellano Gallego			
Departamento	Didácticas especiales			
Coordinador/a	Abelairas Gómez, Cristian			
Profesorado	Abelairas Gómez, Cristian			
Correo-e	cristianabelairasgomez@gmail.com			
Web				
Descrición xeral	Materia orientada a concienciar al alumnado de la importancia de juego en su actividad profesional.			

Competencias de titulación

Código	
A2	Promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovelos nos estudantes
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B13	(*)Razoamento crítico
B14	(*)Compromiso ético
B16	(*)Adaptación a novas situacións
B17	(*)Creatividade
B20	(*)Iniciativa e espírito emprendedor

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Saber utilizar el juego como recurso didáctico, así como diseñar actividades de aprendizaje basadas en principios lúdicos.	A2 A11	B11 B13 B16 B17 B20
2. Potenciar en los niños y niñas el conocimiento y control de su cuerpo y sus posibilidades motrices mediante lo juego.	A2	B7 B8 B9 B11 B17
3. Promover el juego simbólico y de representación de roles como principal medio de conocimiento de la realidad social.	A2	B14 B17
4. Ser capaz de utilizar los juegos como medio para promover la comprensión de la realidad.	A2	B9 B14 B17
5. Diseñar actividades encaminadas al desarrollo de las habilidades motrices.	A2	B17

Contenidos

Tema		
1. BLOQUE 1; Fundamentos del juego.	- Definición, concepto y características. - El juego a lo largo de la historia.	
2. BLOQUE 2; Clasificación de los juegos.	- Objetivos de clasificar. - Clasificación de juegos.	
3. BLOQUE 3; El juego a lo largo de la vida.	- El juego en las diferentes etapas de la vida. - Razones del éxito del juego.	

4. BLOQUE 4; El juego en educación.

- El juego como recurso en educación.
- Los falsos juegos.
- El papel del profesor en el uso del juego.
- Variables del juego.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión magistral	12	18	30
Trabajos de aula	5	15.5	20.5
Debates	5	7.5	12.5
Presentaciones/exposiciones	10	15	25
Prácticas de laboratorio	16	16	32
Eventos docentes y/o divulgativos	4	6	10
Trabajos y proyectos	0	15	15
Otras	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodologías

	Descrición
Sesión magistral	Sesión magistral de los contenidos de la materia en determinados momentos incluyendo estrategias de resolución de problemas o descubrimiento guiado.
Trabajos de aula	Traballo na aula en relación a casos prácticos vinculados aos contidos dos temas.
Debates	Debates en pequenos grupos sobre los contenidos o casos prácticos propuestos.
Presentaciones/exposiciones	Exposiciones prácticas de sesiones.
Prácticas de laboratorio	Realización de prácticas de laboratorio vinculadas a los contenidos de la materia.
Eventos docentes y/o divulgativos	Asistencia a congresos, charlas y eventos vinculados a la materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión magistral	Tanto las sesiones magistrales, debates, prácticas de laboratorio y presentaciones estarán orientadas a conseguir una participación activa del alumnado, desde una perspectiva constructivista del aprendizaje.
Debates	Tanto las sesiones magistrales, debates, prácticas de laboratorio y presentaciones estarán orientadas a conseguir una participación activa del alumnado, desde una perspectiva constructivista del aprendizaje.
Prácticas de laboratorio	Tanto las sesiones magistrales, debates, prácticas de laboratorio y presentaciones estarán orientadas a conseguir una participación activa del alumnado, desde una perspectiva constructivista del aprendizaje.
Presentaciones/exposiciones	Tanto las sesiones magistrales, debates, prácticas de laboratorio y presentaciones estarán orientadas a conseguir una participación activa del alumnado, desde una perspectiva constructivista del aprendizaje.

Evaluación

	Descrición	Cualificación
Trabajos y proyectos	Trabajos vinculados a la parte práctica de la materia.	80
Otras	Exposición de una unidad didáctica.	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

La evaluación dependerá de si el alumnado **alcanza o no el 80% de asistencia**.

- Si el porcentaje de asistencia ES IGUAL O SUPERIOR al 80%: 80'00% - 100%

No será precisa la realización de una prueba escrita (examen). Para la superación de la materia, el alumnado deberá realizar alrededor de 3 trabajos sobre los contenidos teórico-prácticos de la materia; impartir dos sesiones prácticas; elaborar una unidad didáctica; elaborar una planilla de observación; exponer la unidad didáctica.

El alumnado deberá alcanzar **COMO MÍNIMO** una puntuación de 5 (sobre 10) en cada una de las partes evaluadas. Sobre la nota final, los trabajos contarán un 40-60% (trabajos teórico-prácticos, planilla y sesiones impartidas); la exposición un 15-25%; la unidad didáctica un 25-35%.

- Si el porcentaje de asistencia **NO ES SUPERIOR al 80%: 00'00% - 79'99%**

Además de lo expuesto en el apartado anterior (**Si el porcentaje de asistencia ES IGUAL O SUPERIOR al 80%**), el alumnado deberá realizar una prueba escrita (examen) tipo test y de respuesta corta sobre los contenidos teórico-prácticos de la materia. La cantidad de preguntas oscilará en un rango de 30-60.

En este caso, el alumnado también deberá alcanzar **COMO MÍNIMO** una puntuación de 5 (sobre 10) en cada una de las partes evaluadas. El examen ponderará un 35% sobre la nota final. El resto de las actividades ponderará el mismo porcentaje que lo marcado en el apartado anterior, pero sobre ese 65% de la nota restante.

La temporalización de la materia se hará teniendo en cuenta las peculiaridades del periodo lectivo de Cuarto Curso del Grado en Educación Infantil.

La no entrega de alguna (de cualquiera de ellas) de las actividades, propiciará que el/la alumno/a en cuestión, pase directamente a la segunda convocatoria, descrita a continuación.

- SEGUNDA CONVOCATORIA:

En caso de que exista alguno/ha alumno/a que no supere la materia, deberá presentarse en la siguiente convocatoria (**DE ESE MISMO AÑO ACADÉMICO**) tan solo con la parte de la materia pendiente. Los criterios de evaluación serán exactamente los mismos que los descritos en la primera convocatoria.

Si aun así, en esa segunda oportunidad, no es capaz de superarla, en el siguiente año académico deberá cursar la **MATERIA COMPLETA** nuevamente.

Fuentes de información

BUCHER, W. (1986): *1000 exercices and jeux de natation*. Paris: Vigot.

HAASE, J. (1984): *Juegos en el agua*. Buenos Aires: Stadium.

LANUZA, F. y TORRES, A. (1989): *1.060 ejercicios y juegos de natación*. Barcelona: Paidotribo.

MORENO MURCIA, J.A. (2001): *Juegos acuáticos educativos*. Zaragoza: INDE.

Juegos con CANCIONES y bailes:

BLAKE, W. (1987): *Canciones de inocencia y de experiencia*. Madrid: Cátedra.

CASTAÑER, M. (1992): *Unidades didácticas para primaria I. Bailando en la escuela, el cuerpo expresivo, material alternativo y percepción*. Barcelona: Paidotribo.

CONDE, J.L. (1997): *Las canciones motrices para el desarrollo de las habilidades motrices en educación infantil y primaria a través de la música*. Barcelona: INDE.

ESCUADERO, M.P. (1990): *Didáctica musical activa*. Madrid: Real Musical.

LOUREIRO, A. (1995): *Canciones para o ano*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia.

VIGO, M. (1982): *Canciones para todos*. Buenos Aires: Stadium.

WUYTACK, J. (1993): *Cantando, bailando*. Valencia: Nana Llibres.

BROWN, G. (1992): *Qué tal si jugamos -otra vez-: nuevas experiencias de los juegos cooperativos en la educación popular*. Buenos Aires: Humanitas. Caracas: Centro Guarura-Paz Presente.

GARAIGORDOBIL, M. (1992): *Juego cooperativo y socialización en el aula: un programa de juego amistoso, de ayuda y de cooperación para el desarrollo socio-afectivo en niños de 6 a 8 años*. Madrid: Seco Olea.

JARES, X.R. (1989): *Técnicas e xogos cooperativos para tódalas idades*. A Coruña: Via Lactea Nova Escola Galega.

PALACIOS, J. (1994): *Juegos con paracaídas*. A Coruña: Centro Galego de Documentación e Edicións Deportivas. Material audiovisual de 20 minutos. Realización: J.C. PENA BABIO. Colaboradores: Eva Candaes Hermida y Alvaro Rivas Ares.

VV.AA. (1996): *Aprende a jugar, aprende a vivir*. Madrid: Asociación Pro-Derechos Humanos.

Juegos DIVERSOS en educación:

BERNE, E. (1987): *Juegos en que participamos: Psicología de relaciones*. México: Diana.

BLÁZQUEZ, E. (1986): *La actividad motriz en el niño de 3 a 6 años*. Madrid: Cincel.

BRULÉ, H. (1975): *Los niños de 2 a 4 años en el parvulario*. Barcelona: Educación-Sociedad.

CAIATI, M.; DELAC, S. y MÜLLER, A. (1987): *Juego libre en el jardín de infancia*. Barcelona: Ediciones CEAC.

CAROLI, R. (1990): *El gran libro de los juegos*. Barcelona: De Vecchi.

CRATTY, B. (1987): *Juegos escolares que desarrollan la conducta*. México: Pax México.

DAVID, J. (1990): *Juegos y trabajo social: un nuevo auxiliar en la práctica*. Buenos Aires: Humanitas.

DIEM, L. (1974): *Gimnasia y juego de movimientos rítmicos para niñas*. Buenos Aires: Paidós.

EDGREN, H. y GRUBER, J. (1971): *Juegos escolares para primaria*. México: Pax-México.

ERRÁZURIZ, P. y MARTÍN, L. (1987): *Aprender jugando. Preparación para la lectura y la escritura*. Madrid: Cincel.

FESLIKENIAN, F. (1974): *Juegos formativos para sus hijos. ¡Desarrollad su inteligencia!* Barcelona: De Vecchi.

GARCÍA ARTAL, A. Y OTROS (1992): *La educación física en educación primaria*. Documentos para la reforma; nº 16. Madrid: Alhambra Longman.

GOURLAT, C. (1989): *Ideas para divertir a los niños*. Barcelona: Martínez Roca.

GUZNER, S. (1982): *72 juegos para jugar con el espacio y el tiempo*. Madrid: Popular.

HERNÁNDEZ, J.L. y MANCHÓN, J.I. (1984): *Banco sueco*. Madrid: Gymnos.

KAMII, C. y VRIES, R. de (1988): *Juegos colectivos en la Primera enseñanza. Implicaciones de la teoría de Piaget*. Madrid: Visor.

LUQUE, F. y LUQUE, S. (1995): *Guía de Juegos Escolares con compañeros: fuerza, potencia, atención*. Madrid: Gymnos.

MENDEZ, A. (1994): *Juegos dinámicos de animación para todas las edades*. Madrid: Gymnos.

MOYLES, J.R. (1990): *El juego en la educación infantil y primaria*. Madrid: Ediciones Morata.

OPENHEIM, J.F. (1990): *Los juegos infantiles*. Barcelona: Martínez Roca.

PAVEY, D. (1982): *Juegos de expresión plástica*. Barcelona: CEAC.

RODRÍGUEZ, M. y KETCHUM, M. (1992): *Creatividad en los juegos y juguetes*. México: Editorial Pax México.

SANTOS HERNANDEZ, S.J. (1986): *Juegos de los niños en las escuelas y colegios*. Barcelona: De Olañeta.

SCHMIDT, G. (1989): *Juegos para escolares*. Málaga: Unisport.

TCHAKAROVA, I. (1983): *El juego en grupo. Juegos basados en la psicomotricidad*. Madrid: Anaya.

TOURTET, L. (1978): *Jugar, soñar, crear*. Madrid: Atenas.

ZAPATA, O. (1989): *El aprendizaje por el juego en la escuela primaria*. México: Pax México.

Juegos de INTEGRACIÓN y DISCAPACIDADES:

ALMONACID, V. y CARRASCO, M.J. (1989): *El juego en los niños ciegos y deficientes visuales*. Madrid: ONCE.

ARRÁEZ, J.M. (1997): *¿Puedo jugar yo? El juego modificado. Propuesta para la integración de niños y niñas con necesidades educativas especiales*. Granada: Proyecto Sur.

BROWNE, N. (1988): *Hacia una educación infantil no sexista*. Madrid: Centro de Publicaciones del M.E.C.

ESPINOSA, A. (1995): *Iguals pero diferentes: un modelo de integración en el tiempo libre*. Madrid: Popular.

GONZÁLEZ, L. (1990): *Psicomotricidad para deficientes visuales (4-7 años)*. Salamanca: Amaru.

PICQ / VAYER (1985): *Educación psicomotriz y retraso mental*. Barcelona: Científico-Médica.

TORBET, M. y BENAVIDES, H. (1982): *Juegos para el desarrollo motor: crecimiento integral para todos los niños con o sin problemas*. México: Pax.

WINNICK, J.P. (1990): *Adapted physical education and sport*. Illinois: Human Kinetics books.

ZURHT, R. (1986): *Educación del movimiento y del cuerpo en niños discapacitados físicamente*. Buenos Aires: Panamericana.

Juegos con MATERIALES y DEPORTES ALTERNATIVOS:

BLANDEZ, J. (1995): *La utilización del material y del espacio en Educación Física: propuesta y recursos didácticos*. Barcelona: Inde.

BUGUIN, J.C. (1979): *El monopatín*. Madrid: N.S.

CORIA, R. (1987): *Manual de prebeisbol*. Barcelona: Real Federación Española de Béisbol y Softbol.

GOULD, M. (1980): *Construye monopatines y otros deslizadores con ruedas*. Madrid: Altea.

HERNÁNDEZ, M. (1984): *Disfruta tu tiempo libre con el bádminton*. Madrid: C.S.D.

LEHN, D. (1991): *¡Agáchate y vuélvete a agachar! Malabares para todos*. Madrid: Frakson.

MOREL, A. y OUAKI, G. (1987): *Todo sobre el skateboard*. Barcelona: L. de Caralt.

PIÑANGO, CH. y MARTÍN FRANCÉS, S. (1994): *Construcción de juguetes con material de desecho*. Madrid: Editorial Popular.

RHUE, B. y DARNELL, E. (1990): *Boomerang*. Sevilla: Progenisa.

SHER, B. (1996): *Juegos estupendos con juguetes improvisados*. Barcelona: Martínez Roca.

VELÁZQUEZ, C. (1996): *Actividades prácticas en Educación Física. Cómo utilizar materiales de desecho*. Madrid: Escuela Española.

VIROSTA, A. (1993): *Iniciación al disco volador*. Madrid: Gymnos.

VV.AA. (1991): *THAOS. Deportes alternativos nº 2*. Madrid: Quinta Alternativa.

ASOCIACIÓN DE SCOUTS DE CANADA (1987): *Juegos al aire*. Barcelona: Martínez Roca.

BRITES, G. (1990): *Un lugar para jugar: el espacio imaginario*. Buenos Aires: Bonum.

CORNELL, J. (1994): *Compartir el amor por la naturaleza. Juegos y actividades para todas las edades*. Barcelona: Ibis.

DIEGO, J. (1995): *Juegos al aire libre: educación infantil y primaria*. Madrid: Escuela Española.

FERREÑA, S. (1994): *Juegos para un día de campo*. México: Selector.

FLURI, H. (1992): *1000 ejercicios y juegos de Tiempo Libre*. Barcelona: Hispano Europea.

GAMBOA, S. (1991): *Aprender jugando con la naturaleza*. Maipu (Argentina): Bonum.

HÉOMET, B. (1986): *Actividades en la naturaleza*. Barcelona: Hogar del Libro.

LIMBOS, E. (1988): *Fiestas deportivas al aire libre*. Barcelona: Hogar del Libro.

- LÓPEZ, A. (1992): *Juegos, fiestas y diversiones en la América Española*. Madrid: Mapfre.
- MUGARDES, F. (1986): *Juegos de ecología*. Madrid: Alhambra.
- PAPAVENTOS EDUCACIÓN AMBIENTAL (1996): *Os xogos do vento verde: xogos cooperativos sobre o medio ambiente*. Santiago de Compostela: Naturaleza Galega.
- PORTMANN, M. (1987): *Juegos al aire libre*. Madrid: Esteban Sanz.
- REYNAUD, T. (1966): *Juegos para campo y bosque*. Barcelona: Vilamala.
- TAYLOR, J. (1993): *Guía de simulación y de juegos para la educación ambiental: programa internacional de educación ambiental UNESCO-PNUMA*. Madrid: Los libros de la Catarata.
- VILA, L. (1992): *Ecojuegos: juegos y actividades para todos los que aman la vida*. Buenos Aires: Bonum.
- VV.AA. (1996): *Senderismo, barranquismo, puenting*. Barcelona: Plaza y Janes.
- BRANDIN FEIJOO, C. (1986): *Os xogos dos nosos rapaces*. Orense: Caixa Ourense.
- GUILLEMARD, G.; MARCHAL, J.C.; PARENT, M.; PARLEBAS, P. y SCHMITT, A. (1988): *Las cuatro esquinas de los juegos*. Lérida: Agonos.
- PEREZ Y VERDES, R. y TABERNERO (1997): *Xogos populares en Galicia*. Santiago: Edicións Lea.
- ROMANI, A. (1979): *Xogos infantiles de Galicia*. Santiago de Compostela: Follas Novas.
- VV.AA. (1990): *Juegos y deportes autóctonos de Canarias: primeras jornadas de juegos y deportes autóctonos*. Las Palmas: Universidad de Las Palmas.

Juegos PREDEPORTIVOS:

- CEBOLLA LÓPEZ, F. (1981): *Juegos con balón*. Barcelona: Vilamala.
- FUSTE, X. (1996): *Juegos de iniciación a los deportes colectivos*. Barcelona: Paidotribo.
- GARCÍA-FOGEDA, M.A. (1987): *El juego predeportivo en la educación física y el deporte*. Madrid: Pila Teleña.
- JOYNSON, C. (1973): *Juegos deportivos. Iniciación escolar al deporte*. Barcelona: Hispano Europea.
- SEGURA, J. (1989): *1.009 ejercicios y juegos de fútbol*. Barcelona: Paidotribo.

TEORÍAS acerca del juego:

- ANTÚNEZ, S. Y OTROS (1992): *Del Proyecto Educativo a la Programación de Aula. El qué, el cuándo y el cómo de los instrumentos de la planificación*. Barcelona. Graó.
- BARREAU, J.J. y MORNE, J.J. (1991): *Epistemología y antropología del deporte*. Madrid: Alianza Deporte.
- CAGIGAL, J.M. (1981): *¡Oh Deporte! (Anatomía de un gigante)*. Valladolid: Miñón.
- CAGIGAL, J.M. (1975): *El deporte en la sociedad actual*. Madrid: Editorial Prensa Española.
- CAGIGAL, J.M. (1957): *Hombres y Deporte*. Madrid: Taurus.
- CHATEAU, J. (1958): *Psicología de los juegos infantiles*. Buenos Aires: Kapelusz.
- CONSEJO DE EUROPA - CONSEJO SUPERIOR DE DEPORTES: [Código de ética deportiva. Quien juega limpio, gana].
- DELGADO, J.M.R. (1991): *La felicidad*. Madrid: Ediciones T.H.
- DURAND, M. (1988): *El niño y el deporte*. Barcelona: Paidós.
- FERREIRA DE OLIVEIRA, J.N. (1979): *Antropología do jogo. Antología de textos*. Lisboa: ISEF.
- GONZÁLEZ ALCANTUD, J.A. (1993): *Tractatus ludorum. Una antropología del juego*. Barcelona: Anthropos.
- HUIZINGA, J. (1938): *Homo ludens*. Haarlem: Tjeenk Willink.
- LAPIERRE, A. (1984): *Educación psicomotriz en la escuela maternal*. Barcelona: Científico-Médica.

LEIF Y BRUNELLE (1978): *La verdadera naturaleza del juego*. Buenos Aires: Kapelusz.

LINAZA, J. y MALDONADO, A. (1987): *Los juegos y el deporte en el desarrollo psicológico del niño*. Barcelona: Antrhropos.

MARÍAS, J. (1971): *Tres visiones de la vida humana*. Navarra: Salvat.

MONEDERO, C. (1982): *La evolución psicológica del hombre*. Barcelona: Salvat.

NEWSON, J. y NEWSON, E. (1984): *Juguetes y objetos para jugar*. Barcelona: CEAC.

TONUCCI (1983): *Con ojos de niño*. Barcelona: Barcanova.

TRILLA, J. (1985): *La escuela fuera de la escuela*. Barcelona: Planeta.

VÁZQUEZ, B. (1989): *La Educación Física en la Educación Básica*. Madrid: Gymnos.

WALLON, H. (1984): *La evolución psicológica del niño*. Barcelona: Grijalbo.

Recomendaciones

DATOS IDENTIFICATIVOS				
A linguaxe corporal				
Materia	A linguaxe corporal			
Código	P02G110V01928			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Pazos Couto, Jose Maria			
Profesorado	Méndez Rial, Belia Pazos Couto, Jose Maria			
Correo-e	chema3@gmail.com			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A8	Coñecer fundamentos de dietética e hixiene infantís. Coñecer fundamentos de atención prematura e as bases e desenvolvementos que permiten comprender os procesos psicolóxicos, de aprendizaxe e de construción da personalidade na primeira infancia
A10	Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovelos nos estudantes
B1	Capacidade de análise e síntese
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B10	Traballo nun contexto internacional
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma
B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B22	Sensibilidade por temas ambientais

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Saber utilizar o xogo como principal recurso didáctico, así como deseñar actividades de aprendizaxe baseadas en principios lúdicos e na linguaxe corporal.	A1 A10	B1 B8 B15 B16
2. Potenciar nos nenos e as nenas o coñecemento e control do seu corpo e as súas posibilidades motrices mediante o corpo.	A4 A5	B1 B12 B14

3. Potenciar nos nenos e as nenas o coñecemento e control do seu corpo e as súas posibilidades motrices mediante o corpo.	A2 A4	B1 B7 B8 B9 B12 B14 B17 B19 B22
4. Potenciar nos nenos e as nenas o coñecemento e control do seu corpo e as súas posibilidades motrices mediante o corpo	A2	B1 B8 B15 B16
5. Promover o xogo simbólico e de representación de roles como principal medio de coñecemento da realidade social.	A3	B1 B10 B11 B12 B13 B14 B15 B16 B17 B19 B22
6. Potenciar o uso da linguaxe corporal para conseguir unha mellor expresión, respectar o traballo propio e desenvolver habilidades sociais.	A2 A4 A5 A11	B1 B7 B11 B12 B13 B14 B19
7. Potenciar nos nenos e as nenas o coñecemento e control do seu corpo e as súas posibilidades motrices.	A8	B1 B14 B15
8. Ser capaz de deseñar actividades de aprendizaxe de novas formas de expresión.		B10 B11 B12 B13 B14 B19 B22

Contidos

Tema	
Bloque 1	Principios básicos da linguaxe corporal en Educación Infantil. Linguaxe corporal e estilos docentes en Ed. Infantil.
Bloque 2	A linguaxe corporal medio de representación, expresión e comunicación en Educación Infantil. O código non verbal na infancia.
Bloque 3	Do xogo simbólico ao xogo dramático. A creatividade.
Bloque 4	Principios metodolóxico-didácticos para a aplicación de técnicas artístico-expresivas en educación infantil: a danza creativa e tradicional, o teatro de sombras, a pantomima e a dramatización.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas de laboratorio	30	52.5	82.5
Sesión maxistral	22.5	45	67.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas de laboratorio	Prácticas que formaran parte do traballo da materia, e que serán desenvolvidas polos alumnos e avaliadas in situ polo profesor e alumnos, tentando acadar os aprendizaxes oportunos
Sesión maxistral	Sesión impartidas polo profesor, nas que se procurará a maior interactividade e participación do alumnado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Farase un seguimento personalizado de cada alumno e/ou grupo de alumnos, tanto nas *tutorías semanais, como a través da plataforma *fatic
Prácticas de laboratorio	Farase un seguimento personalizado de cada alumno e/ou grupo de alumnos, tanto nas *tutorías semanais, como a través da plataforma *fatic

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Prácticas de laboratorio	Avaliación escrita dos contidos do programa na data fixada no calendario de exames.	50
Sesión maxistral	Exposición práctica dalgún contido dos bloques do programa. Estas prácticas serán avaliadas durante o calendario de exames nas horas fixadas polo profesor	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

As partes superadas gardarense máximo ata a seguinte convocatoria. Despois o alumno/a deberá desenvolver a asignatura Completa

Bibliografía. Fontes de información

VVAA, **LA EDUCACION PSICOMOTRIZ (3-8 AÑOS). CUERPO, MOVIMIENTO, PERCEPCIÓN, AFECTIVIDAD : UNA PROPUESTA TEORICO-PRACTICA**, 2007,
SAINZ DE VICUÑA, P., **EDUCAR EN EL AULA DE 2 AÑOS: UNA PROPUESTA METODOLOGICA**, 2010,
RUIZ DE VELASCO GALVEZ, A., **EL JUEGO SIMBÓLICO**, 2011,
PAOLI, A., **COMUNICACION Y JUEGO SIMBOLICO: RELACIONES SOCIALES, CULTURA Y PROCESOS DE SIGNIFICACION**, 2007,

Anguera, M.T. (1991). *Metodología observacional en la investigación psicológica* (Vol. I). Barcelona: P.P.U.

Anguera, M.T.; Losada, J.L. (1999). Reducción de datos en marcos de conducta mediante la técnica de coordenadas polares. En M.T. Anguera (Coord.), *Observación de conducta interactiva en contextos naturales: Aplicaciones* (pp. 163-188). Barcelona: EUB.

Barcelona: Paidotribo..

Bakeman, R. (1978). Untangling streams of behavior: Sequential analyses of observation data. In G.P. Sackett (Ed.), *Observing behavior Vol. II: Data collection and analysis methods* (pp. 63-73). . An introduction to sequential analysis, : Cambridge University Press.

Analyzing interaction: Sequential analysis using SDIS and GSEQNew York: Cambridge Bakeman, R.; Quera, V. (1996). Análisis de la interacción. Análisis secuencial con SDIS y GSEQ. New YorkUniversity Press.

Baltimore: University Park Press.

Sackett, G.P. (1980). Lag sequential analysis as a data reduction technique in social interaction research. In D.B. Sawin, R.C. Hawkins, L.O. Walker & J.H. Penticuff (Eds.), *Exceptional infant*. (pp. 300-340). : Brunner/Mazel.

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Actividade física e diversidade na educación infantil/P02G110V01929
A linguaxe corporal/P02G110V01928
Xogo na educación infantil/P02G110V01912

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Educación: Desenvolvemento motor/P02G110V01202

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Actividade física e diversidade na educación infantil				
Materia	Actividade física e diversidade na educación infantil			
Código	P02G110V01929			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Alvariñas Villaverde, Mirian			
Profesorado	Alvariñas Villaverde, Mirian Fernández Rodríguez, Rosana			
Correo-e	myalva@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A8	Coñecer fundamentos de dietética e hixiene infantís. Coñecer fundamentos de atención prematura e as bases e desenvolvementos que permiten comprender os procesos psicolóxicos, de aprendizaxe e de construción da personalidade na primeira infancia
A10	Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovelos nos estudantes
B1	Capacidade de análise e síntese
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B10	Traballo nun contexto internacional
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma
B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B22	Sensibilidade por temas ambientais

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Saber utilizar o xogo como recurso didáctico, así como deseñar actividades de aprendizaxe para a diversidade.	A1 A10	B1 B8 B15 B16

2. Ser capaz de utilizar os xogos como medio para promover a comprensión da realidade.	A4 A5	B1 B12 B14 B22
3. Diseñar actividades encamiñadas ao desenvolvemento das habilidades motrices que atendan á diversidade	A2 A4	B1 B7 B8 B9 B12 B14 B17 B19 B22
4. Coñecer o desenvolvemento psicomotor e diseñar intervencións que atendan á diversidade	A2	B1 B8 B15 B16
5. Promover o xogo simbólico e de representación de roles como principal medio de coñecemento da realidade social.	A3	B1 B10 B11 B12 B13 B14 B15 B16 B17 B19 B22
6. Ser capaz de desenvolver os hábitos de autonomía persoal e o respecto ás normas de convivencia nos seus alumnos.	A2 A4 A5 A11	B1 B7 B11 B12 B13 B14 B19
7. Diseñar actividades encamiñadas ao desenvolvemento das habilidades motrices	A8	B1 B14 B15
8. Ser capaz de crear e manter liñas e lazos de comunicación coordinados coas familias para incidir máis eficazmente no proceso educativo		B10 B11 B12 B13 B14 B19 B22

Contidos

Tema

BLOQUE 1	Conceptos básicos sobre diversidade e actividade física. Tipoloxía da diversidade: diversidade socioculturais, alumnado con necesidades educativas especiais, diversidade de xéneros e persoas, etc.
BLOQUE 2	A atención á diversidade en educación infantil desde a motricidade. Modelos. A aprendizaxe motor cooperativo. A convivencia e a resolución de conflitos.
BLOQUE 3	Estratexias didácticas de atención á diversidade desde a actividade física en educación infantil.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas de laboratorio	30	52.5	82.5
Sesión maxistral	22.5	45	67.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Prácticas de laboratorio	Prácticas que formarán parte do traballo da materia e que serán desenvolvidas nunha instalación deportiva
Sesión maxistral	Exposicións dos aspectos máis relevantes de cada tema, explicando conceptos, clasificacións, técnicas...Será de carácter participativo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	En horario de titorías
Prácticas de laboratorio	En horario de titorías

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Prácticas de laboratorio	Participación activa nas clases prácticas	50
Sesión maxistral	Exame escrito ou oral	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia de forma continua o alumnado ten que superar as dúas partes da materia.

Se non cumpre os requisitos da práctica de xeito continuo presentárase en xuño-xullo a unha avaliación consistente en:

- a) examen da parte teórica (5 puntos)
- b) examen da parte práctica (5 puntos)

Ten que superar ambas partes para superar a materia.

Bibliografía. Fontes de información

* ABAIXO,

Ainscow, M. (2001). *Desarrollo de escuelas inclusivas. Ideas, propuestas y experiencias para mejorar las instituciones escolares*. Madrid: Narcea.

Gomez, H. (2009). *Educación Física y atención a la diversidad*. Madrid: La tierra hoy.

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

A linguaxe corporal/P02G110V01928

Xogo na educación infantil/P02G110V01912

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Educación: Desenvolvemento motor/P02G110V01202

Outros comentarios

Fontes de información

Ainscow, M. (2001). *Desarrollo de escuelas inclusivas. Ideas, propuestas y experiencias para mejorar las instituciones escolares*. Madrid: Narcea.

Brownw, N. & France, P. (2001). *Hacia una educación Infantil no sexista*. Madrid: Morata.

Gomez, H. (2009). *Educación Física y atención a la diversidad*. Madrid: La tierra hoy.

Jiménez Martín, P. J. (2008). *Manual de estrategias de intervención en actividad física, deporte y valores*. Madrid: Síntesis.

Lasaga, M.J. & Rodríguez, C. (2006). *La coeducación en la Educación Física y el deporte escolar: Liberar Modelos*. Sevilla:Wanceulen.

Merida, R. (2012). *La orientación en educación infantil: una alianza entre los agentes educativos*. Madrid:Pirámide.

Prades, J. & Oriol, M. (Eds.) (2009). Los retos del multiculturalismo: en el origen de la diversidad. Madrid: Encuentro.

Pratt, M. & Soler, S. (2003). Actitudes valores y normas en la educación física. Reflexiones y propuestas didácticas. Barcelona: INDE.

Ruiz de Velasco, A. (2011). El juego simbólico. Barcelona:Graó.

Sainz de Vicuña, P. (2010). Educar en el aula de 2 años: una propuesta metodológica. Barcelona:Graó.

Vieira, A. M. & Martín, M. C. (2000). La atención a la diversidad en educación infantil: los rincones. En V. Tirado et al., Atención a la diversidad, (pp. 67-83). Barcelona:Graó.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas externas: Practicum**

Materia	Prácticas externas: Practicum			
Código	P02G110V01981			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	48	OB	4	An
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Barcala Furelos, Roberto Jesús			
Profesorado	Barcala Furelos, Roberto Jesús			
Correo-e	roberto.barcala@edu.xunta.es			
Web				
Descrición xeral	O artigo 2 do Real Decreto 1707/2011, de 18 de novembro, polo que se regulan as prácticas académicas externas dos estudantes universitarios, define estas como □[...] unha actividade de natureza formativa realizada polos estudantes universitarios e supervisada polas Universidades, cuxo obxectivo é permitirllas aos mesmos aplicar e complementar os coñecementos adquiridos na súa formación académica, favorecendo a adquisición de competencias que os preparen para o exercicio de actividades profesionais, faciliten a súa empregabilidade e fomenten a súa capacidade de emprendemento□. O Real Decreto mencionado establece no seu artigo 3 que, coa realización das prácticas académicas externas, se pretenden alcanzar os seguintes fins: a) Contribuír para a formación integral dos estudantes complementando a súa aprendizaxe teórica e práctica. b) Facilitar o coñecemento da metodoloxía de traballo adecuada á realidade profesional na que os estudantes han operar, contrastando e aplicando os coñecementos adquiridos. c) Favorecer o desenvolvemento de competencias técnicas, metodolóxicas, persoais e participativas. d) Obter unha experiencia práctica que facilite a inserción no mercado de traballo e mellore a súa empregabilidade futura. e) Favorecer a innovación, a creatividade e o emprendemento.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A6	Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión
A7	Coñecer as implicacións educativas das tecnoloxías da información e a comunicación e, en particular, da televisión na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
A10	Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovelas nos estudantes
A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Comunicación oral e escrita
B4	Coñecemento de lingua estranxeira

B5	Coñecemento de informática
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma
B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B18	Lideranza
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B20	Iniciativa e espírito emprendedor
B21	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Adquirir un coñecemento práctico da aula e da xestión da mesma a través do pensamento reflexivo e análise crítica, pensamento propio da argumentación e relacionando teoría e práctica coa realidade da aula e do centro.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A4	B6
	A5	B7
	A9	B8
	A11	B9
	A12	B11
		B12
		B13
		B14
		B15
		B16
2. Participar na actividade docente e aprender a saber facer, actuando e reflexionando sobre a práctica utilizando conxuntamente con outras persoas e profesionais distintas formas de pensamento, pensar para a acción e a relación.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A4	B6
	A5	B7
	A9	B8
	A11	B9
	A12	B11
		B12
		B13
		B14
		B16
		B17
3. Coñecer e dominar a distribución, organización e técnicas de planificación do traballo.	A1	B2
	A3	B6
	A9	B7
	A11	B8
	A12	B9
		B13
		B14
		B16
		B17
		B18
		B20
		B21

4. Adquirir diferentes estratexias de aprendizaxe.		B1 B2 B7 B8 B15 B16 B17 B20
5. Manexar as diferentes fontes de información.		B1 B2 B3 B4 B5 B6 B13 B15 B16 B17 B19 B21
6. Dominar as tecnoloxías da información e da comunicación.	A7	B1 B2 B5 B6 B7 B8 B13 B15 B16 B17 B18 B20 B21
7. Regular os procesos de interacción e comunicación a través dunha comunicación oral e escrita fluída, e unha expresión adecuada das propias ideas e opinións tanto cos alumnos de 3 a 6 anos como co resto da comunidade educativa.	A6 A7 A10	B1 B2 B3 B5 B6 B7 B8 B9 B11 B12 B13 B14 B15 B16 B17 B18 B21
8. Dominar a habilidade para adaptarse ás diferenzas individuais e de comunicación con outras persoas e grupos, claustros, titores, alumnado, etc.		B3 B4 B7 B8 B9 B11 B12 B13 B14 B16 B17 B18 B19 B20 B21

9.Coñecer e aplicar os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar as destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar un clima de aula que facilite a aprendizaxe e a convivencia.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A6	B4
	A11	B6
	A12	B7
		B8
		B9
		B11
		B12
		B13
		B14
		B15
		B16
		B17
		B18
		B19
		B20
		B21
10. Adquirir un coñecemento práctico da aula e da xestión da mesma.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B6
	A4	B7
	A5	B8
	A9	B9
	A11	B11
	A12	B12
		B13
		B14
		B15
		B16
		B17
		B18
		B20
		B21
11.Controlar e realizar un seguimento do proceso educativo e en particular do proceso de ensino-aprendizaxe mediante o dominio de técnicas e estratexias precisas.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B6
	A11	B7
	A12	B8
		B9
		B11
		B13
		B14
		B15
		B16
		B17
		B18
		B20
		B21
12. Relacionar teoría e práctica coa realidade da aula e do centro.	A1	B1
	A2	B2
	A9	B6
	A11	B7
	A12	B8
		B9
		B11
		B13
		B14
		B16
		B17
		B18
		B20
		B21

13. Participar nas actividades docente e aprender a saber facer, actuando e reflexionando desde a práctica.

B1
B2
B6
B7
B8
B9
B11
B13
B14
B15
B16
B17
B18
B20
B21

14. Coñecer formas de colaboración cos distintos sectores da comunidade educativa e da propia contorna social participando nas propostas de mellora nos distintos ámbitos de actuación que se poidan establecer nun centro.

A1
A2
A3
A9
A10
A11
A12

B1
B2
B3
B6
B7
B8
B9
B11
B12
B13
B14
B16
B17
B18
B19
B20
B21

Contidos

Tema

1. Observación e análise.	O contexto, o centro, a aula.
2. A lexislación educativa.	Circulares, ordes, decretos, leis.
3. Identificación de retos e deseño de respostas educativas.	.
4. Coñecemento do alumno.	.
5. Análise da acción docente: estratexias docentes, motivación?	.
6. A redacción e avaliación dos documentos obrigatorios de centro.	.
7. Deseño e desenvolvemento de unidades didácticas e adaptacións curriculares.	.
8. As didácticas específicas.	Plástica, educación física, linguas, matemáticas, ciencias naturais etc.
9. Os recursos didácticos e a innovación da práctica docente.	.
10. O perfil docente.	.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Debates	25	0	25
Prácticum	600	0	600
Foros de discusión	0	25	25
Informes/memorias de prácticas externas ou prácticum	0	550	550

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Debates	A presentación de experiencias e reflexións realizadas durante as estadias no centro escolar e o intercambio de criterios entre os estudantes de prácticas servirán para compartir experiencias e para contrastar a propia visión de a realidade educativa.

Prácticum	O núcleo formativo fundamental do Prácticum desenvolverase mediante a participación no proceso de ensino e aprendizaxe da aula de educación infantil asignada (xeralista e de especialidade, se é o caso). O alumno de prácticas participará nas reunións dos equipos educativos dos que faga parte e colaborará nos proxectos de innovación e nas actividades extraescolares que o centro desenvolva. Así mesmo asistirá a todas as reunións e actividades organizadas para que os estudantes en prácticas coñezan en profundidade a realidade educativa da Educación Infantil.
Foros de discusión	As titorías semanais, individuais e colectivas, co coordinador e os titores da Universidade serviranlle de asesoramento aos estudantes. Analizaranse e valorarán os datos observados á luz das competencias técnicas adquiridas nas outras materias e proporanse directrices para desenvolver novas tarefas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Foros de discusión	O alumnado terá unha titorización académica que facilitará na medida do posíbel o desenvolvemento óptimo do Prácticum. Así mesmo, tamén contará cunha titorización no centro de prácticas.
Debates	O alumnado terá unha titorización académica que facilitará na medida do posíbel o desenvolvemento óptimo do Prácticum. Así mesmo, tamén contará cunha titorización no centro de prácticas.
Prácticum	O alumnado terá unha titorización académica que facilitará na medida do posíbel o desenvolvemento óptimo do Prácticum. Así mesmo, tamén contará cunha titorización no centro de prácticas.
Probos	Descrición
Informes/memorias de prácticas externas ou prácticum	O alumnado terá unha titorización académica que facilitará na medida do posíbel o desenvolvemento óptimo do Prácticum. Así mesmo, tamén contará cunha titorización no centro de prácticas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Prácticum	Informe da titora ou titor do centro, segundo o protocolo corresponde.	50
Informes/memorias de prácticas externas ou prácticum	Asistencia e avaliación das reunións e outras actividades programadas mediante a elaboración dunha memoria de Prácticas segundo as normas establecidas pola Facultade.	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. A titora ou titor académico da universidade avaliará as prácticas desenvolvidas polos estudantes de conformidade cos criterios e fontes de información sinalados.
2. Para superar a materia do Prácticum o estudante deberá acadar o aprobado en cada un dos criterios de avaliación establecidos nos informes, tanto do titor/a do centro escolar como do titor/a académico.
3. A titora ou titor do centro escolar, como indica o art. 13 do Real Decreto 1707/2011, de 18 de Novembro, polo que se regulan as prácticas académicas externas dos estudantes universitarios, realizará e remitirá ao titor/a académico da Universidade a avaliación final.
4. Para facilitar o proceso de avaliación, antes do inicio das prácticas, o coordinador/a do Prácticum remitiralle ao centro escolar a folla de avaliación na que se reflictan as diferentes competencias obxecto de mesma. Particularmente, no referente á Memoria de Prácticas, sinalar:
 - a. A Memoria das prácticas desenvolverase consonte o establecido no art. 14 do Real decreto 1707/2011, de 18 de Novembro.
 - b. A través da guía docente, así como por outro tipo de orientacións, a Comisión de Prácticas establecerá anualmente as recomendacións precisas para unha correcta elaboración da Memoria.
 - c. Para facilitar o proceso de avaliación cada titor ou titora contará coa correspondente folla de avaliación.

Bibliografía. Fontes de información

- CEBRIÁN DE LA SERNA, M. Y MONEDERO MOYA, J. J. (2009). El e-portfolio y la e-rúbrica en la supervisión del practicum. En M. RAPOSO RIVAS, M. E. MARTÍNEZ FIGUEIRA, L. LODEIRO ENJO, J. C. FERNÁNDEZ DE LA IGLESIA y A. PÉREZ ABELLÁS (coord.), El practicum más allá del empleo: formación vs training (369-380). Santiago de Compostela: Imprenta universitaria.
- CID SABUCEDO, A., DOMÍNGUEZ PRIETO, E. y RAPOSO RIVAS, M. (1998). La práctica reflexiva como medio de construcción del pensamiento práctico de tutores y tutorandos. En M. A. ZABALZA BERAZA (ed.), Los tutores en el practicum: Funciones, formación y compromiso institucional (219-234). Pontevedra: Diputación Provincial de Pontevedra.
- GARCÍA FERNÁNDEZ, A. (2006). La tutoría y la relación profesor-alumno en la formación para la inserción laboral. Revista de Educación (Madrid), 341, 197-211.
- GUTIÉRREZ CUENCA, L., CORREA GOROSPE, J. M., JIMÉNEZ DE ABERASTURI APRAIZ, E. y IBÁÑEZ ETXEBERRIA, A. (2009). El modelo reflexivo en la formación de maestros y el pensamiento narrativo: estudio de un caso de innovación educativa en el Practicum de Magisterio. Revista de Educación (Madrid), 350, 493-505.
- IGLESIAS FORNEIRO, M. L. (2005). La tecnología audiovisual al servicio del practicum: el vídeo y la fotografía digital. En L. IGLESIAS FORNEIRO, M. A. ZABALZA BERAZA, A. CID SABUCEDO y M. RAPOSO RIVAS (coord.), El practicum como compromiso institucional: los planes de prácticas (1211-1214). Santiago: Unidixital.
- LATORRE MEDINA, M. J. (2007). El potencial formativo del practicum: cambio en las creencias que sobre la enseñanza práctica poseen los futuros maestros. Revista de Educación (Madrid), 343, 249-273.
- LOBATO FRAILE, C. (ed.) (1996). Desarrollo profesional y prácticas/practicum en la universidad. Bilbao: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco.
- MARTÍNEZ FIGUEIRA, M. E. (2010b). Ser tutor, ¿Cuestión de personalidad o de profesionalidad?. Revista Educativa de Orientación y Psicopedagogía, 21 (3), 1-6.
- MOLINA RUIZ, E., IRANZO GARCÍA, P., LÓPEZ LÓPEZ, M. C. y MOLINA MERLO, M. A. (2008). Procedimientos de análisis, evaluación y mejora de la formación práctica. Revista de Educación (Madrid), 346, 335-361.
- RAPOSO RIVAS, M. (2002). Contribuciones de las Tecnologías de la Información y la Comunicación al desarrollo del practicum de futuros docentes. En L. IGLESIAS FORNEIRO, M. A. ZABALZA BERAZA, A. CID SABUCEDO y M. RAPOSO RIVAS (coord.), Desarrollo de competencias personales y profesionales en el practicum (1-21). Lugo: Unicopia.
- RAPOSO RIVAS, M. y SARCEDA GORGOSO, M.C. (2007). La integración de las TIC en la supervisión del Practicum. En A. CID SABUCEDO, M. MURADÁS LÓPEZ, M. A. ZABALZA BERAZA, M. GONZÁLEZ SANMAMED, M. RAPOSO RIVAS y L. IGLESIAS FORNEIRO (coord.), Buenas prácticas en el practicum (1091-1101). Santiago de Compostela: Imprenta universitaria.
- SCHÖN, D.A. (1992). La formación de profesionales reflexivos. Hacia un nuevo diseño de la enseñanza y el aprendizaje en las profesiones. Barcelona: Paidós-MEC.
- ZABALZA BERAZA, M. A (1989). Teoría de las Prácticas. La formación práctica de los profesores. En M. A. ZABALZA BERAZA (coord.), Actas del II Symposium sobre prácticas escolares (15-40). Pontevedra: Diputación Provincial de Pontevedra.
- (2004). Condiciones para el desarrollo del practicum. En Profesorado, Revista de curriculum y formación del profesorado, 8 (2), 1-22.
- (2005). El aprendizaje experiencial como marco teórico para el Practicum. En L. IGLESIAS FORNEIRO, M. A. ZABALZA BERAZA, A. CID SABUCEDO y M. RAPOSO RIVAS (coord.), El practicum como compromiso institucional: los planes de prácticas (19-34). Santiago: Unidixital.
- (2007). Buenas prácticas en el practicum: bases para su identificación y análisis. En A. CID SABUCEDO, M. RAPOSO RIVAS y A. PÉREZ ABELLÁS, El practicum: buenas prácticas en el Espacio Europeo de Educación Superior (7-34). Santiago: Tórculo.
- ZEICHNER, H. (1993). A formação reflexiva de professores: ideias e práticas. Lisboa: Educa.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo de Fin de Grao/P02G110V01991

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Comunicación: Lingua española/P02G110V01101

Comunicación: Lingua galega/P02G110V01201

Educación: Desenvolvemento motor/P02G110V01202
Educación: Deseño e desenvolvemento do currículo da educación infantil/P02G110V01102
Psicoloxía: Psicoloxía da educación: Procesos de aprendizaxe infantil/P02G110V01205
Psicoloxía: Psicoloxía do desenvolvemento de 0-6 anos/P02G110V01104
Socioloxía: Socioloxía da educación/P02G110V01105
Antropoloxía: Pensamento e cultura/P02G110V01401
Aprendizaxe das ciencias da natureza/P02G110V01403
Didáctica da lingua e a literatura infantil/P02G110V01404
Educación: Educación para a saúde e a súa didáctica/P02G110V01301
Educación: Titoría e orientación coa familia/P02G110V01303
Idioma estranxeiro I: Inglés/P02G110V01406
Idioma estranxeiro I: Francés/P02G110V01405
Psicoloxía: Fundamentos psicolóxicos da intervención temperá/P02G110V01304
Psicoloxía: Prevención e tratamento das dificultades na aprendizaxe infantil/P02G110V01305
Educación física e a súa didáctica na idade infantil/P02G110V01503

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Traballo de Fin de Grao				
Materia	Traballo de Fin de Grao			
Código	P02G110V01991			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	4	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Barcala Furelos, Roberto Jesús			
Profesorado	Barcala Furelos, Roberto Jesús			
Correo-e	roberto.barcala@edu.xunta.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación	
Código	
A1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
A2	Promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
A3	Deseñar e regular espazos de aprendizaxe en contextos de diversidade que atendan ás singulares necesidades educativas dos estudantes, á igualdade de xénero, á equidade e ao respecto aos dereitos humanos
A4	Fomentar a convivencia na aula e fóra dela e abordar a resolución pacífica de conflitos. Saber observar sistematicamente contextos de aprendizaxe e convivencia e saber reflexionar sobre eles
A5	Reflexionar en grupo sobre a aceptación de normas e o respecto aos demais. Promover a autonomía e a singularidade de cada estudante como factores de educación das emocións, os sentimentos e os valores na primeira infancia
A6	Coñecer a evolución da linguaxe na primeira infancia, saber identificar posibles disfuncións e velar pola súa correcta evolución. Abordar con eficacia situacións de aprendizaxe de linguas en contextos multiculturais e multilingües. Expresarse oralmente e por escrito e dominar o uso de diferentes técnicas de expresión
A7	Coñecer as implicacións educativas das tecnoloxías da información e a comunicación e, en particular, da televisión na primeira infancia
A8	Coñecer fundamentos de dietética e hixiene infantís. Coñecer fundamentos de atención prematura e as bases e desenvolvementos que permiten comprender os procesos psicolóxicos, de aprendizaxe e de construción da personalidade na primeira infancia
A9	Coñecer a organización das escolas de educación infantil e a diversidade de accións que comprende o seu funcionamento. Asumir que o exercicio da función docente debe perfeccionarse e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida
A10	Actuar como orientador de pais e nais en relación coa educación familiar no período 0-6 e dominar habilidades sociais no trato e relación coa familia de cada estudante e co conxunto das familias
A11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promova nos estudantes
A12	Comprender a función, as posibilidades e os límites da educación na sociedade actual e as competencias fundamentais que afectan aos colexios de educación infantil e aos seus profesionais. Coñecer modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros educativos
B1	Capacidade de análise e síntese
B2	Capacidade de organización e planificación
B3	Comunicación oral e escrita
B4	Coñecemento de lingua estranxeira
B5	Coñecemento de informática
B6	Capacidade de xestión da información
B7	Resolución de problemas
B8	Toma de decisións
B9	Traballo en equipo
B10	Traballo nun contexto internacional
B11	Habilidades nas relacións interpersoais
B12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
B13	Razoamento crítico
B14	Compromiso ético
B15	Aprendizaxe autónoma

B16	Adaptación a novas situacións
B17	Creatividade
B18	Lideranza
B19	Coñecemento doutras culturas e costumes
B20	Iniciativa e espírito emprendedor
B21	Motivación pola calidade
B22	Sensibilidade por temas ambientais

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1. Coñecementos sobre os modos de presentación do traballo técnico-científico.		B1 B2 B3 B5 B6 B7 B8 B9 B11 B13 B14 B15 B16 B17 B18 B20 B21
2. Coñecemento dos modos de inserción do Traballo Fin de Grao no ámbito profesional.	A3 A9 A11 A12	B1 B2 B3 B4 B5 B6 B7 B8 B9 B10 B11 B12 B13 B14 B15 B16 B17 B18 B19 B20 B21 B22
3. Coñecemento dos modos de escritura relacionados coa realización, exhibición e presentación dos proxectos técnicos-profesionais e a súa elaboración.		B1 B2 B3 B4 B5 B6 B7 B8 B9 B11 B13 B14 B15 B16 B17 B18 B20 B21

4. Capacidade para elaborar dossieres e memorias do traballo realizado.

B1
B2
B3
B5
B6
B7
B8
B9
B11
B13
B14
B15
B16
B17
B18
B20
B21

5. Capacidade para a elaboración de textos relacionados co traballo realizado.

A1
A3
A9
A11
A12

B1
B2
B3
B4
B5
B6
B7
B8
B9
B11
B13
B14
B15
B16
B17
B18
B20
B21

6. Capacidade para inserir o Traballo Fin de Grao no ámbito profesional.

A1
A2
A3
A4
A5
A6
A7
A8
A9
A10
A11
A12

B1
B2
B3
B4
B5
B6
B7
B8
B9
B10
B11
B12
B13
B14
B15
B16
B17
B18
B19
B20
B21
B22

7. Capacidade para adecuar os recursos e procesos ás necesidades dos proxectos.	A1	B1
	A3	B2
	A7	B5
	A9	B6
	A11	B7
	A12	B8
		B9
		B13
		B14
		B16
		B18
		B20
		B21
8. Capacidade para a procura, análise e incorporación da información necesaria para a elaboración dun proxecto técnico-profesional.	A1	B1
	A3	B2
	A7	B3
	A9	B4
	A11	B5
	A12	B6
		B7
		B8
		B9
		B10
		B11
		B12
		B13
		B14
		B15
		B16
		B17
		B18
		B19
		B20
		B21
		B22
9. Capacidade para establecer análises autocríticas dos proxectos técnico-profesionais.	A1	B1
	A3	B3
	A7	B5
	A9	B6
	A11	B7
	A12	B8
		B9
		B11
		B13
		B14
		B16
		B17
		B18
		B21
10. Capacidade para contextualizar o traballo realizado en relación aos problemas da actividade física e o deporte.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A9	B6
	A11	B7
	A12	B8
		B9
		B11
		B13
		B14
		B16
		B17
		B18
		B20
		B21

11. Capacidade para continuar e ampliar o Traballo Fin de Grao.	A1 A2 A3 A11 A12	B1 B2 B3 B5 B6 B7 B8 B9 B11 B12 B13 B14 B16 B17 B18 B20 B21
12. Capacidade para participar da análise e valoración doutros traballos.	A1 A9 A11 A12	B1 B2 B6 B7 B9 B11 B13 B21
13. Habilidade para achegar solucións persoais á actividade técnico-profesional.	A3 A4 A5 A9 A10 A11	B1 B2 B7 B8 B9 B11 B12 B13 B14 B16 B17 B18 B20
14. Habilidade para xestionar a información necesaria na elaboración do Traballo Fin de Grao.	A1 A7	B1 B2 B5 B6 B13
156. Habilidade para manter e renovar o interese e as motivacións do proxecto.		B6 B13 B20 B21

Contidos

Tema	
O Proxecto Fin de Grao poderá derivar das actividades desenvolvidas no Prácticum. Sexa como for, deberase demostrar a capacidade para a elaboración dun informe ou proxecto de intervención e a súa exposición e defensa en público.	O contido do traballo poderá ser: informe dunha investigación educativa, deseño dun proxecto de intervención educativa ou sistematización dunha experiencia de intervención profesional como mestre en Educación Infantil. Os traballos de Fin de Grao realízanse sobre aspectos, ámbitos e colectivos obxecto de intervención no ámbito educativo, así como sobre calquera outra liña temática que se puidese acordar no seu momento.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Titoría en grupo	4	10	14
Presentacións/exposicións	1	15	16
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	12	16
Traballos tutelados	4	100	104

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Titoría en grupo	Sesións obrigatorias de titorización fixadas polo titor con todo o seu alumnado titorizado.
Presentacións/exposicións	O alumno ou alumna deberá presentar oralmente o seu traballo perante un tribunal. Publicaranse nos taboleiros da Facultade, así como na súa web, as datas, horarios e tribunais para a exposición e defensa do TFG. O alumno/a debe presentarse na hora indicada e agardar a ser chamado polo secretario do tribunal avaliador. Para a defensa deberá presentarse cun documento identificativo (DNI ou Pasaporte), así como cunha copia do seu expediente académico. Para a exposición disporá dun tempo de 10 minutos netos e o tribunal disporá de 10 minutos para realizar as preguntas que estimar oportunas. O alumno poderá utilizar canto material for preciso para exposición. A defensa finalizará cando o tribunal invitar o alumno/a a abandonar o atril de exposición.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Sesións obrigatorias de titorización personalizada fixadas polo titor para discutir cuestións relacionadas coa elaboración do Traballo de Fin de Grao.
Traballos tutelados	Realización por parte do alumno do Traballo de Fin de Grao segundo a normativa adoptada pola Facultade e seguindo as orientacións do seu titor.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	O profesor titor fixará unha serie de reunións de titorización co seu alumnado. Ademais, o profesor-titor estará ao dispor do alumnado no seu horario de atendimento habitual, indicado na porta do seu despacho e na web da Facultade.
Titoría en grupo	O profesor titor fixará unha serie de reunións de titorización co seu alumnado. Ademais, o profesor-titor estará ao dispor do alumnado no seu horario de atendimento habitual, indicado na porta do seu despacho e na web da Facultade.
Presentacións/exposicións	O profesor titor fixará unha serie de reunións de titorización co seu alumnado. Ademais, o profesor-titor estará ao dispor do alumnado no seu horario de atendimento habitual, indicado na porta do seu despacho e na web da Facultade.
Resolución de problemas e/ou exercicios	O profesor titor fixará unha serie de reunións de titorización co seu alumnado. Ademais, o profesor-titor estará ao dispor do alumnado no seu horario de atendimento habitual, indicado na porta do seu despacho e na web da Facultade.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Presentacións/exposicións	Celebrada a exposición do estudante e, no seu caso, visto o informe elaborado polo director/titor, o tribunal deliberará sobre a cualificación que lle corresponde ao estudante.	70
Traballos tutelados	O profesor fará unha avaliación continua do traballo do alumno. Antes da data establecida para a presentación e defensa do TFG, o tribunal de avaliación terá o informe de valoración do director sobre o traballo realizado por parte do estudante cunha valoración parcial do mesmo.	30

Outros comentarios sobre a Avaliación

É condición indispensable para a defensa do TFG ter feita a matrícula **de todas as materias requiridas para finalizar o Plan de Estudos de Grao**.

A matrícula no TFG outorgará o dereito de dúas convocatorias oficiais encada curso académico, conforme ao establecido no calendario académico aprobado en Xunta de Facultade.

No caso de obter a cualificación de suspenso, o tribunal fará chegar un informe coas recomendacións oportunas ao estudante e ao director para a mellorado traballo e a súa posterior avaliación. A revisión ou reclamación das cualificacións finais dos TFG levaranse a cabo conforme a previsto na *Normativa de Avaliación*, ao igual que calquera outra materia do plan de estudos.

Bibliografía. Fontes de información

Cordón, J.A.; López, J.; Vaquero, J. (2001). Manual de investigación bibliográfica y documental. Madrid: Pirámide.

Gutiérrez Dávila, Marcos (2005). Metodología de las Ciencias del Deporte. Madrid: Síntesis.

Jurado Rojas, Yolanda (2002). Técnicas de investigación documental: manual para la elaboración de tesis, monografías,

ensayos e informes académicos. México: Thompson.

Pastor Pradillo, J.L. (2008) El fondo bibliográfico y documental relacionado con la actividad física y deportiva en España. Apunts
EDUCACIÓN FÍSICA Y DEPORTES, 94, 4, 14-22.

Walker, Melissa (2005). Cómo escribir trabajos de investigación. Barcelona : Gedisa.

Normativa de Traballo de Fin de Grao da Facultade de Ciencias da Educación e do Deporte.

Regulamento para a realización do Traballo de Fin de Grao (aprobado en Consello de Goberno da Universidade de Vigo na súa sesión de 14 de novembro de 2011), que recolle as directrices xerais relativas á definición, elaboración, presentación, defensa, avaliación e tramitación administrativa dos traballos de fin de grao.

Real Decreto 1393/2007, de 29 de outubro, polo que se establece a ordenación das ensinanzas universitarias oficiais.

Real decreto 861/2010, do 2 de xullo, que modifica o R. O 1393/2007, do 29 de outubro.

Memoria do Título de Grao Infantil: <http://webs.uvigo.es/feduc/index.php?id=158,554,0,0,1,0>

Recomendacións
